

Sprawozdanie z działalności
Narodowego Instytutu Dziedzictwa
w I półroczu 2011 r.

Narodowy Instytut Dziedzictwa realizuje zadania określone w statucie obowiązującym od 1 stycznia 2011 r. Niniejszy dokument jest zatem pierwszym sprawozdaniem z realizacji zadań instytucji w nowym kształcie. Jego układ odzwierciedla wykaz zadań określonych w statucie NID i bezpośrednio wskazuje sposób i poziom ich wykonania w I półroczu 2011 r.

Zgodnie z Zarządzeniem nr 32 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 23 grudnia 2010 r. w sprawie zmiany nazwy i zakresu działania Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków, z dniem 1 stycznia 2011 r. Ośrodek otrzymał nazwę: Narodowy Instytut Dziedzictwa. Wiąże się to z nadaniem instytucji nowego statutu oraz zasadniczą zmianą w sposobie realizacji wyznaczonych celów.

Narodowy Instytut Dziedzictwa jest nowoczesną instytucją kultury, której celem jest przywrócenie dziedzictwu właściwej roli w życiu społecznym, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, zapisaną w Konstytucji RP i stanowiącą podstawę współczesnych systemów zarządzania dziedzictwem na świecie.

W myśl tej zasady nasze funkcjonowanie nie może umniejszać możliwości przyszłych pokoleń, a nadrzędnym celem realizowanej polityki ochrony dziedzictwa kulturowego winno być założenie, że jest ono ważnym czynnikiem rozwoju lokalnego i spójności społecznej.

Nie bez znaczenia jest fakt, że słowo „zabytek” w nazwie instytucji zostało zastąpione przez słowo „dziedzictwo”. Dziedzictwo pozwala zrozumieć historyczny, społeczny i emocjonalny kontekst funkcjonowania zabytku, a tym samym dostrzec potrzebę i konieczność jego ochrony.

Strategia działania NID zakłada odejście od dotychczasowego pasywnego modelu administrowania zabytkami na rzecz aktywnego zarządzania dziedzictwem.

Misją Narodowego Instytutu Dziedzictwa jest tworzenie podstaw dla zrównoważonej ochrony dziedzictwa, gromadzenie i upowszechnianie wiedzy o zabytkach, wyznaczanie standardów ich ochrony i konserwacji oraz kształtowanie świadomości społecznej celem zachowania dziedzictwa kulturowego Polski dla przyszłych pokoleń.

Zgodnie z § 3 statutu NID Instytut realizuje zadania w zakresie zrównoważonej ochrony dziedzictwa kulturowego Polski w celu jego zachowania dla przyszłych pokoleń poprzez:

- 1) gromadzenie i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie;
- 2) wyznaczanie i upowszechnianie standardów ochrony i konserwacji zabytków;
- 3) kształtowanie świadomości społecznej w zakresie wartości i zachowania dziedzictwa kulturowego.

Do zadań Instytutu należy w szczególności (§ 4 statutu NID):

- **Monitorowanie stanu zachowania i ocena wartości zasobu dziedzictwa**

Celem tego zadania jest pozyskiwanie aktualnych i rzetelnych danych na temat stanu zasobu dziedzictwa. Od 2009 r. NID prowadzi w imieniu Generalnego Konserwatora Zabytków postępowania administracyjne związane z wnioskami o skreślenie z rejestru zabytków. W ostatnim półroczu przygotowano 74 opinie w tym zakresie oraz 62 projekty decyzji.

- **Archiwizowanie zbiorów dokumentów związanych z ochroną zabytków oraz ich digitalizacja i upowszechnianie**

Celem zadania jest zachowanie informacji o zasobie zabytkowym dla przyszłych pokoleń. NID na bieżąco zarządza olbrzymim zasobem archiwalnym, na który składa się 3081 mb archiwaliów, oraz przyjmuje nowe zbiory. W I półroczu 2011 r. przyjęto ok. 7,5 mb archiwaliów.

W omawianym okresie przyjęto i opracowano również 196 decyzji o wpisie do rejestru zabytków nieruchomości, 44 decyzje o skreśleniu z rejestru zabytków, 2942 postanowienia zmieniające lub wyjaśniające treść wydanych wcześniej decyzji, a także 157 decyzji o wpisie do rejestru zabytków ruchomych obejmujących 2559 obiektów sztuki i rzemiosła artystycznego, 22 postanowienia związane z rejestrem zabytków ruchomych, 8 postanowień dotyczących zabytków techniki oraz 2 decyzje dotyczące zabytków archeologicznych.

Zarchiwizowano także 550 opracowań wyników badań archeologicznych prowadzonych na trasie budowy autostrad. Na bieżąco trwa także archiwizacja tysięcy zdjęć obiektów zabytkowych, wykonywanych przez pracowników NID podczas lustracji terenowych.

Archiwalia zgromadzone w NID w formie tradycyjnej oraz dokumentacja już zdigitalizowana jest udostępniana osobom zainteresowanym w oparciu o regulamin uwzględniający wszystkie obowiązujące ograniczenia prawne.

Kontynuowano realizację projektu CARARE, który ma na celu opracowanie standardu cyfrowego formatu danych o zabytkach architektury i archeologii w portalu EUROPEANA i zasilenie zbiorem dokumentacji cyfrowych zabytków z Polski. W ramach realizacji zadania w NID ustalono standard techniczny przygotowywanych kolekcji, pozyskano zaawansowaną dokumentację cyfrową 2 grodzisk oraz przygotowano repozytorium wraz z aplikacją do opisywania metadanych, testowano także narzędzia informatyczne przygotowane w ramach projektu lub rekomendowane przez partnerów technicznych.

- **Budowa i rozwój ogólnopolskiej geoprzestrzennej bazy danych o zabytkach**

Celem zadania jest realizacja zadań wynikających z ustawy o infrastrukturze informacji przestrzennej dla obszarów chronionych (zabytki), które organ wiodący, czyli Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, powierzył Narodowemu Instytutowi Dziedzictwa. Działania te w I półroczu 2011 r. zostały ograniczone do minimum z uwagi na nieprzyznanie środków finansowych. Mimo to dostosowano polską klasyfikację zabytków do standardu dyrektywy INSPIRE, utworzono słowniki do modelu bazy danych o zabytkach archeologicznych oraz współpracowano z Głównym Urzędem Geodezji i Kartografii w zakresie tworzenia infrastruktury informacji przestrzennej w ramach prac zespołu ds. metadanych ds. I i II grupy tematycznej. Przeprowadzono także procedurę wyjaśniającą powody odrzucenia wniosku o udostępnienie danych referencyjnych przez GUGiK oraz sformułowano nowy wniosek uwzględniający formalne wymogi GUGiK.

W ramach realizacji zadania przeszkolono 65 pracowników NID w zakresie znajomości infrastruktury informacji przestrzennej. Szkolenia zrealizowano w ramach projektu „Edukacyjne wsparcie wdrażania dyrektywy INSPIRE w administracji samorządowej w kontekście podniesienia jakości usług i efektywności działania” realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii.

NID we współpracy z GUGiK i wykonawcami projektu (wybranymi w drodze przetargu) opracował zakres szkoleń dedykowany dla specjalistów z dziedziny ochrony zabytków.

- **Gromadzenie dokumentacji Krajowej Ewidencji Zabytków**

Celem zadania jest realizacja ustawowego obowiązku Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W okresie sprawozdawczym przyjęto 632 nowe karty architektury i budownictwa, 20 ewidencji parków i ogrodów, 120 kart cmentarzy. W obszarze zabytków ruchomych zbiór NID powiększył się o 3380 kart obiektów sztuki i rzemiosł artystycznych, 531 kart zabytków techniki oraz 3 arkusze zgłoszeń strat

obejmujące łącznie 9 zabytków. W zakresie ewidencji archeologicznej przyjęto 619 dokumentacji obszarów Archeologicznego Zdjęcia Polski.

W szczególnych wypadkach pracownicy NID podejmują się także opracowywania kart ewidencyjnych obiektów zabytkowych. W omawianym okresie wykonano 124 karty, w tym 110 dla zbioru klasztoru ss. Benedyktynek w Krzeszowie (kontynuacja zadania).

- **Ewaluacja i doskonalenie systemu ochrony i ewidencji dziedzictwa materialnego i niematerialnego**

Celem tego zadania jest realizacja zapisów międzynarodowych konwencji dotyczących dziedzictwa, ratyfikowanych przez Polskę.

Z końcem ubiegłego roku Polska ratyfikowała konwencję UNESCO o ochronie dziedzictwa niematerialnego, a zadanie wdrożenia jej zapisów Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego powierzył NID. W ciągu pierwszego półrocza 2011 r. opracowano propozycję krajowego programu ochrony dziedzictwa niematerialnego, która zyskała akceptację Ministra. W świetle powyższego została utworzona w NID kilkusobowa jednostka, której zadaniem jest realizacja programu. Rozpoczęto prace nad krajową ewidencją niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Ważnym elementem wdrażania postanowień konwencji było także rozpoczęcie akcji promującej konwencję i ochronę dziedzictwa niematerialnego. Przedstawiciele NID zaprezentowali program ochrony dziedzictwa niematerialnego na konferencjach naukowych, spotkaniach folklorystów, festiwalach ludowych (w sumie na 5 wydarzeniach) oraz w mediach.

- **Tworzenie i upowszechnianie standardów dokumentacji, badania i konserwacji poszczególnych kategorii zabytków**

Celem zadania jest doskonalenie systemu ochrony zabytków. W ramach realizacji tego zadania w I półroczu 2011 r. przygotowano polskie definicje terminów specjalistycznych, w celu ustandaryzowania nazewnictwa w języku angielskim związanego z ochroną i opieką nad zabytkami. Opracowano również jednolity formularz zgłaszania kandydatur do wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Prowadzono także rozmowy z GDDKiA w zakresie oceny oddziaływania inwestycji na miejsca światowego dziedzictwa (na przykładzie Kalwarii Zebrzydowskiej).

Przygotowano opracowanie podsumowujące działalność kolegium ds. zamków średniowiecznych, funkcjonującego w KOBiDZ w latach 2007-2010. Po recenzji sprawozdanie to zostanie opublikowane. W ramach tego zadania zakończono również prace nad poradnikiem dla planistów i samorządów lokalnych dotyczącym ustaleń ochrony zabytków w planowaniu przestrzennym (poradnik został opublikowany w serwisie internetowym NID).

Opracowano wytyczne do projektu realizowanego wspólnie przez NID i Muzeum Archeologiczno-Historyczne w Głogowie dotyczące opracowania i wdrażania jednolitych standardów postępowania z ruchomymi zabytkami archeologicznymi.

Do MKiDN przekazano obszernie uwagi do projektów rozporządzeń do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (*Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych* i *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem* oraz *Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie zintegrowanego systemu informacji o nieruchomościach*), bazując na postulatach środowisk konserwatorskich, gromadzonych i analizowanych od 2008 r. Opracowano także załączniki do *Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem* w formie wzorów kart ewidencyjnych.

W omawianym okresie kontynuowano realizację, we współpracy z PKN ICOMOS oraz partnerami norweskimi, projektu finansowanego z Funduszy Wymiany Kulturalnej pt. „Doskonalenie systemów ochrony i zarządzania dóbr wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO”. W ramach realizacji projektu odbyły się 4 spotkania robocze ekspertów oraz warsztaty szkoleniowe dla przedstawicieli miejsc Światowego Dziedzictwa w Polsce. Miała również miejsce promocja projektu w trakcie sesji Komitetu Światowego Dziedzictwa UNESCO w Paryżu. Dodatkowo rozpoczęto prace nad stworzeniem bazy danych dla monitoringu miejsc Światowego Dziedzictwa.

W I półroczu 2011 r. podjęto również prace nad utworzeniem trzech interdyscyplinarnych zespołów roboczych, zajmujących się następującymi zagadnieniami: architekturą XX wieku – rozpoznaniem zasobu i kryteriami waloryzacji, zabytkami techniki oraz wpisami urbanistycznymi.

- **Wyznaczanie standardów prowadzenia badań archeologicznych w oparciu o realizowane przez Instytut prace ratownicze przy zabytkach archeologicznych szczególnie zagrożonych**

Celem zadania jest doskonalenie systemu ochrony dziedzictwa archeologicznego. W omawianym okresie NID nie prowadził samodzielnych prac badawczych, ale udzielał wsparcia merytorycznego w tym zakresie innym podmiotom. W ramach realizacji porozumienia o współpracy z GDDKiA, przedstawiciele NID uczestniczyli w 55 terenowych odbiorach prac archeologicznych realizowanych w związku z budową dróg ekspresowych i autostrad oraz przygotowali 114 opinii na rzecz GDDKiA Ponadto w marcu br. NID zawarł porozumienie z Państwowym Gospodarstwem Leśnym Lasy Państwowe. Strony podjęły współpracę w celu przygotowania i realizacji projektu „Rekultywacja na cele przyrodnicze terenów zdegradowanych, popoligonowych i powojkowych zarządzanych przez PGL LP”, zgłoszonego do dofinansowania w ramach II Osi Priorytetowej, Działania 2.2 Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Realizując postanowienia powyższego porozumienia, NID zobowiązał się m.in. do prowadzenia szkoleń dla pracowników Lasów Państwowych w zakresie warunków i metod ochrony i opieki nad dziedzictwem archeologicznym, PGL LP natomiast wdroży m.in. przygotowane przez NID wzory dokumentacji i wytycznych metodycznych dla archeologów nadzorujących prace saperskie, a także przekaże NID pozyskane w wyniku realizacji Projektu dane dotyczące zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym stanowisk archeologicznych i dane o przedmiotach o wartości historycznej wraz z ich dokumentacją wykonaną na potrzeby Projektu.

Na międzynarodowej konferencji w Niemczech przedstawiciel NID zaprezentował standard badania i dokumentowania zabytkowych pól bitewnych opracowany podczas prac badawczych prowadzonych przez NID na tego typu stanowiskach archeologicznych.

Przedstawiciele NID brali udział w pracach archeologiczno-ekshumacyjnych na terenie cmentarzyska ofiar zbrodni stalinowskich w Kijowie-Bykowni, gdzie pracownicy NID udzielali bezpośredniego wsparcia ekipie archeologicznej UMK w Toruniu.

- **Prowadzenie ewidencji badań archeologicznych realizowanych na terenie kraju**

Celem zadania jest pozyskiwanie informacji na temat stanu dziedzictwa archeologicznego. W I półroczu br. zewidencjonowano i przeanalizowano 2800 pozwoleń na badania archeologiczne, wydanych przez wojewódzkie urzędy ochrony zabytków. Analiza statystyczna pozwoleń została opublikowana w serwisie internetowym NID.

- **Monitorowanie i analizowanie zagrożeń dla dziedzictwa i wypracowywanie metod przeciwdziałania tym zagrożeniom**

Celem zadania jest pozyskiwanie aktualnych i rzetelnych danych na temat stanu zasobu dziedzictwa. W minionym półroczu kontynuowano rozpoczęty w 2008 r. projekt terenowej weryfikacji rejestru zabytków nieruchomych i archeologicznych – zweryfikowano 6455 obiektów. Obecnie weryfikacji poddano 36 943 obiekty, co stanowi ok. 58% zasobu. Wykonano także kilkanaście zbiorczych analiz,

będących elementem przygotowywanego raportu o stanie zabytków. W okresie sprawozdawczym zweryfikowano ponadto w terenie kolejnych 215 stanowisk archeologicznych.

W ramach zadania kontynuowano również program przeciwdziałania i zwalczania przestępczości przeciw dziedzictwu archeologicznemu. Program ten obejmuje m.in. współpracę z Policją (zakres dotychczasowej współpracy został w minionym okresie rozszerzony o pion prewencji), Służbą Celną, Strażą Graniczną, placówkami muzealnymi, służbami konserwatorskimi oraz portalem Allegro (w ramach projektu „Współpraca w ochronie praw”). Prowadzono monitoring rynku antykwarycznego (200 zarchiwizowanych aukcji w I półroczu) i udzielano wsparcia merytorycznego w sprawach związanych z ochroną dziedzictwa archeologicznego. Kontynuowano też realizację polsko-norweskiego projektu finansowanego z Funduszu Wymiany Kulturalnej pt. „Legalny i nielegalny obrót dobrami kultury. Platforma badawczo-edukacyjna wymiany doświadczeń w dziedzinie zapobiegania przestępstwom przeciw dziedzictwu kulturowemu”. W ramach projektu w minionym okresie współorganizowano warsztaty na temat komunikacji społecznej w Oslo oraz zorganizowano w Warszawie międzynarodową konferencję podsumowującą projekt. Prowadzony jest również serwis internetowy dedykowany projektowi, którym administruje NID.

- **Wydawanie opinii i ekspertyz dotyczących działań przy zabytkach na rzecz organów administracji publicznej**

Celem zadania jest wspomaganie organów państwa w skutecznej ochronie zabytków. W okresie sprawozdawczym NID przygotował 14 opinii na rzecz Generalnego Konserwatora Zabytków oraz 124 na rzecz wojewódzkich konserwatorów zabytków, samorządowych konserwatorów zabytków, administracji samorządowej i gospodarzy obiektów zabytkowych. W minionym półroczu NID przygotował też 13 opinii prawnych w sprawach związanych z ochroną i opieką nad zabytkami. Na potrzeby przygotowywania opinii wykonano 44 lustracje terenowe, mające na celu ocenę stanu zachowania obiektów zabytkowych oraz wpływu prowadzonych inwestycji na stan zachowania obiektów zabytkowych, będących przedmiotem zapytań ze strony organów administracji publicznej, w tym Generalnego Konserwatora Zabytków oraz wojewódzkich i samorządowych konserwatorów zabytków.

Ponadto od 2009 r. NID prowadzi w imieniu Generalnego Konserwatora Zabytków postępowania odwoławcze od decyzji wojewódzkich konserwatorów zabytków w zakresie archeologii. W I półroczu 2011 r. przygotowano 1 opinię w tej kwestii, 1 opinię dla DOZ w sprawie o nagrodę za odkrycie zabytku archeologicznego oraz 1 opinię w sprawie karnej związanej z zabytkami archeologicznymi.

- **Koordinowanie realizacji procedury występowania z wnioskiem do Ministra o uznanie przez Prezydenta RP zabytku nieruchomego za Pomnik Historii**

Celem tego zadania jest waloryzacja zasobu obiektów zabytkowych. W ramach jego realizacji przeprowadzono w I półroczu dwie lustracje terenowe obiektów potencjalnie kandydujących do tytułu Pomnika Historii (Kraków-Nowa Huta, Bohoniki i Kruszyniany – meczety oraz Mizary), opracowano we współpracy z gospodarzami obiektów 6 nowych wniosków, przygotowano 7 opinii o kandydujących obiektach na potrzeby Rady Ochrony Zabytków oraz 5 projektów rozporządzeń Prezydenta RP o uznaniu nowych Pomników Historii.

- **Monitorowanie stanu obiektów uznanych za Pomniki Historii, a także kontrola prowadzonych na ich terenie prac budowlanych i konserwatorskich oraz badań w zakresie posiadanych upoważnień**

Celem zadania jest opracowanie metod skutecznej profilaktyki w ochronie najcenniejszych zabytków. Jest to zadanie nowe, które pojawiło się w statucie NID w 2011 r. W ramach jego realizacji przygotowano pierwsze spotkanie Opiekunów Pomników Historii we współpracy z UM w Lublinie, inaugurujące proces budowy silnej marki Pomnika Historii. Na spotkaniu zaprezentowano działania i plany NID związane z monitoringiem Pomników Historii w celu zapewnienia najwyższej jakości

prowadzonych prac konserwatorskich oraz – opracowane również przez NID – logo Pomnika Historii (uprzednio zaakceptowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego). Na prośbę Kancelarii Prezydenta RP rozesłano także ankietę dotyczącą systemu zarządzania obiektami uznanymi za Pomniki Historii oraz najpilniejszych potrzeb w tym zakresie. Ankieta została opracowana w Kancelarii Prezydenta RP przy wsparciu merytorycznym NID. Z uwagi na niezwykle napięty termin, udało się zebrać 36 ankiet (w dużej mierze przygotowanych przez oddziały terenowe NID we współpracy z gospodarzami miejsc), które przekazano do Generalnego Konserwatora Zabytków z prośbą o przekazanie do Kancelarii Prezydenta RP. Przeprowadzono także 24 wizje lokalne w celu monitorowania sposobu zarządzania Pomnikami Historii.

- **Realizacja części zadań resortu kultury wynikających z przystąpienia Polski do Konwencji Światowego Dziedzictwa UNESCO z 1972 r., a w szczególności prowadzenie prac nad zapewnieniem standardów ochrony, konserwacji i prezentacji miejsc Światowego Dziedzictwa, monitorowanie i ocenianie ich stanu, koordynowanie prac nad przygotowaniem planów zarządzania oraz czuwanie nad ich realizacją na zlecenie Ministra**

Celem zadania jest wspomaganie ochrony polskich miejsc wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W minionym okresie przygotowano 4 raporty rządowe dotyczące stanu utrzymania miejsc Światowego Dziedzictwa w Polsce oraz rozpoczęto przygotowania do misji ekspertów UNESCO i ICOMOS w Hali Stulecia we Wrocławiu. Przygotowano i złożono wnioski do Komitetu Światowego Dziedzictwa UNESCO o wpis na Listę Światowego Dziedzictwa kopalni soli w Bochni (w ramach rozszerzenia wpisu kopalni soli w Wieliczce); prowadzone były także prace nad wnioskiem o wpis drewnianych cerkwi w polskim i ukraińskim regionie Karpat (wspólnie z Ukrainą), który ma być gotowy do września br. Przygotowano również wstępne materiały dotyczące potencjalnego wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa kopalni srebra w Tarnowskich Górach oraz uczestniczono w pracach grupy roboczej opracowującej wnioski o renomację Puszczy Białowieskiej. W sprawozdawanym okresie prowadzony był także bieżący monitoring miejsc wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa. W związku z planowanymi lub prowadzonymi pracami inwestycyjnymi oraz kontrolą stanu zachowania przeprowadzono 5 lustracji terenowych (kościół drewniany południowej Małopolski, Hala Stulecia we Wrocławiu, historyczne centrum Warszawy, Kalwaria Zebrzydowska, Auschwitz-Birkenau).

- **Realizacja programów szkoleniowych i informacyjnych na rzecz służb konserwatorskich i środowisk związanych z opieką nad zabytkami**

Celem zadania jest doskonalenie zawodowe w obszarze ochrony zabytków. W ramach realizacji tego zadania prowadzono stałą działalność wydawniczą (przygotowano do druku dwa numery kwartalnika „Ochrona Zabytków”, „Kurier Konserwatorski” nr 9, „Teki Krakowskie” XVI i XVII, „Raporty Autostradowe” 2005-2006 oraz „Informator Archeologiczny” 1999), a także przygotowano do druku kolejny tom słownika angielsko-polskiego „Architektura krajobrazu i sztuka ogrodowa” i kolejne tomy monografii „Kazimierza Stronczyńskiego opisy i widoki zabytków w Królestwie Polskim 1844-1855”. Wydany w ubiegłym roku tom I tej monografii „Sprawozdanie ogólne”, otrzymał wyróżnienie w konkursie na Najtrafniejszą Szatę Edytorską - Książki Naukowej, odbywającym się podczas XVII Wrocławskich Targów Książki Naukowej w marcu br.

NID zorganizował też doroczne obchody Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków w Gnieźnie, któremu towarzyszył objazd studialny na Ostrów Lednicki oraz konferencja specjalistyczna pt. „Rejestr jako narzędzie ochrony zabytków”.

Zorganizowanemu przez NID Pierwszemu Ogólnopolskiemu Spotkaniu Opiekunów Pomników Historii towarzyszyło ogólnopolskie spotkanie konserwatorów samorządowych, w którym przedstawiciele NID brali czynny udział. Ponadto przedstawiciele NID brali aktywny udział (jako referenci i uczestnicy dyskusji) w odbywających się na terenie całego kraju spotkaniach i konferencjach konserwatorskich oraz przygotowali kilkadziesiąt artykułów do czasopism branżowych. Kontynuowano również

współpracę z uczelniami wyższymi, w szczególności z Politechniką Warszawską (z Wydziałem Inżynierii Lądowej) oraz Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (z Instytutem Prehistorii – prowadzone wspólnie studia podyplomowe).

- **Realizacja programów i kampanii społecznych w zakresie edukacji na rzecz dziedzictwa**

Celem zadania jest informowanie opinii społecznej o wartości dziedzictwa. W ramach tego zadania prowadzono koordynację krajową i regionalną przygotowań do tegorocznej edycji Europejskich Dni Dziedzictwa w Polsce, obchodzonych w tym roku pod hasłem „Kamienie milowe” (negocjacje patronatów strategicznych i medialnych na szczeblu krajowym, przygotowanie serwisu internetowego oraz projektów materiałów promocyjnych, wsparcie merytoryczne organizatorów w regionach). Rozstrzygnięto również konkurs dla dzieci i młodzieży, towarzyszący ubiegłorocznej edycji EDD (185 uczestników) oraz opracowano zasady i ogłoszono konkurs na ten rok pod hasłem „Graj w dziedzictwo”, realizowany – wzorem lat ubiegłych – wspólnie z Fundacją Centrum Edukacji Obywatelskiej.

Zrealizowano również edycję 2010 konkursu na Wydarzenie Muzealne Roku „Sybilla”, poprzedzoną przeprowadzeniem konkursu rzeźbiarskiego na nową statuetkę. Na konkurs wpłynęły 163 zgłoszenia, 9 zostało nagrodzonych i 23 wyróżnionych. Uroczystość wręczenia nagród zorganizowano we współpracy z Muzeum Okręgowym w Toruniu.

Kontynuowano realizację programu „Wolontariat na rzecz dziedzictwa” poprzez rozwój dedykowanego serwisu internetowego (w I półroczu zanotowano 1490 wejść na stronę oraz 360 zarejestrowanych użytkowników na profilu projektu w portalu Facebook). Przygotowano koncepcję promocji wyników badań archeologicznych na trasie budowy dróg ekspresowych i autostrad. Upowszechniano także wyniki konkursu architektonicznego zrealizowanego we współpracy z UM Województwa Warmińsko-Mazurskiego pod hasłem „Twój dom – dialog z tradycją” poprzez organizację wystawy oraz prowadzono projekt wolontariacki „Zaginione wioski Puszczy Piskiej” we współpracy ze Stowarzyszeniem BORUSSIA.

Od 2011 r. NID jest też współwydawcą „Spotkań z zabytkami” i „Wiadomości konserwatorskich”.

Główny serwis internetowy NID w I półroczu 2011 r. odwiedziło 162 037 razy. Na założonym 1 stycznia br. koncie NID na portalu społecznościowym Facebook zarejestrowało się 360 użytkowników.

- **Podejmowanie współpracy z właścicielami i zarządcami zabytków na rzecz właściwego zarządzania zasobem dziedzictwa kulturowego zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz promowanie zasad opieki nad zabytkami**

Celem zadania jest promowanie dobrych praktyk w zakresie opieki nad zabytkami. W ramach zadania zrealizowano tegoroczną edycję konkursu „Zabytek zadbany”, za którego prowadzenie od tego roku odpowiada NID. W ramach realizacji opracowano 57 wniosków obiektów zgłoszonych do konkursu „Zabytek zadbany”, przeprowadzono 51 lustracji oraz sporządzono 51 opinii (6 wniosków nie spełniało kryteriów formalnych). Jury wyłoniło 4 laureatów i 10 wyróżnionych. Uroczyste wręczenie nagród odbyło się podczas obchodów Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków w Gnieźnie.

W ramach tego zadania zorganizowano też we współpracy z UM w Lublinie, opisane powyżej I Ogólnopolskie Spotkanie Opiekunów Pomników Historii oraz konferencję na temat roli samorządowych służb konserwatorskich we współpracy z UM w Lublinie.

Przeprowadzono również warsztaty dla zarządców miejsc Światowego Dziedzictwa dotyczące wymogów dokumentacyjnych i kwestii zarządzania.

Podjęto współpracę z Polską Organizacją Turystyczną w ramach merytorycznego wsparcia konkursu na najlepiej zrewitalizowany obiekt zabytkowy przeznaczony na cele turystyczne.

- **Prowadzenie specjalistycznej biblioteki w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz zarządzania dziedzictwem kulturowym**

Celem zadania jest gromadzenie i udostępnianie publikacji tematycznych. W okresie sprawozdawczym zbiory biblioteki NID wzbogaciły się o 316 zakupionych woluminów oraz 795 przyjętych w formie darów i wymiany.

W I półroczu 2011 r. katalog biblioteki został udostępniony on-line. Z wersji internetowej katalogu skorzystały 1724 osoby. Czytelnię odwiedziło 196 osób, a 951 woluminów wypożyczono.

- **Realizacja współpracy międzynarodowej na rzecz dziedzictwa kulturowego i jego ochrony w zakresie powierzonym przez Ministra**

Celem zadania jest aktywne uczestnictwo w międzynarodowych forach i organizacjach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego. Do najważniejszych wystąpień w minionym okresie należy zaliczyć prace w europejskiej grupie eksperckiej, zajmującej się rolą problematyki ochrony dziedzictwa w działaniach Unii Europejskiej, referat podczas dorocznego europejskiego spotkania szefów narodowych agencji ds. dziedzictwa, spotkanie grupy monitorującej dziedzictwo kulturowe w krajach basenu Morza Bałtyckiego, konferencję na temat Europejskiego Znak Diedzictwa zorganizowaną przez prezydencję węgierską, udział w spotkaniu oficjalnych punktów kontaktowych do spraw raportu okresowego UNESCO, udział w 35. sesji Komitetu Światowego Dziedzictwa UNESCO, udział w dwutygodniowych warsztatach dotyczących zarządzania i monitoringu miejsc Światowego Dziedzictwa, udział w imieniu Generalnego Konserwatora Zabytków w corocznym spotkaniu niemieckich konserwatorów landowych.

W ramach współpracy wschodniej prowadzono konsultacje z Samorządem Grodzieńskim i uniwersytetem w Grodnie w ramach Rządowego Programu „Współpraca z Polonią i Polakami za granicą”, dotyczące ochrony i konserwacji polskich cmentarzy na Grodzieńszczyźnie. Kontynuowano także współpracę z partnerami z Ukrainy, której celem jest ratowanie obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie Żółkwi i zachodniej Ukrainy. Podjęto współpracę z przedstawicielami litewskimi mającą na celu rozpoznanie obiektów dziedzictwa kulturowego znajdujących się w Rejonie Wileńskim. Kontynuowano współpracę z Uniwersytetem Kultury i Sztuki w Mińsku, przygotowując kolejną edycję Akademii Nieświeskiej.

W I półroczu br. prowadzono również działania związane z przygotowywanym przez NID we współpracy z Radą Europy i Komisją Europejską IV Europejskim Forum Dziedzictwa, które odbędzie się we Wrocławiu w dniach 10-12 października br. jako jedno z oficjalnych wydarzeń polskiej prezydencji. Poza działaniami o charakterze organizacyjnym NID uczestniczył w spotkaniach organizowanych przez Radę Europy, mających na celu wybór tematu przewodniego oraz referentów na tegoroczne forum. Po uzgodnieniach z Radą Europy i Komisją Europejską przyjęty został zaproponowany przez NID temat z zakresu potencjału ekonomicznego zabytków, który brzmi: „Doceń dziedzictwo! Dziedzictwo europejskie i rozwój gospodarczy”. Kontynuowano także współpracę z Prawnym Forum Dziedzictwa Europejskiego (European Heritage Legal Forum), którego doroczne spotkanie organizuje NID we Wrocławiu.

- **Centrum Kompetencji w ramach programu wieloletniego „KULTURA +”**

Zgodnie z zarządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego nr 28 z dnia 24 maja 2011 r. wprowadzono zmiany w statucie NID, polegające na dodaniu § 4a, który stanowi, że Instytut pełni funkcję Centrum Kompetencji w ramach programu wieloletniego „KULTURA+” w zakresie digitalizacji zabytków i muzealiów.

NID realizuje to zadanie, chociaż do tej pory nie przekazano mu środków finansowych zagwarantowanych w programie wieloletnim „KULTURA+”.

Zadania w obszarze muzealiów Centrum Kompetencji NID realizuje w ścisłej współpracy z Narodowym Instytutem Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. Przedstawiciele NID uczestniczą w pracach grup eksperckich działających przy NIMOZ. W I półroczu przygotowano także projekt porozumienia z

NIMOZ, które m.in. umożliwi współfinansowanie działań na rzecz digitalizacji muzealiów po przekazaniu NID środków finansowych w ramach programu „KULTURA+”.

W obszarze zabytków NID realizuje zadania Centrum Kompetencji poprzez wykonywanie skanów 3D najcenniejszych lub najbardziej zagrożonych zabytków oraz skanowanie decyzji o wpisie do rejestru zabytków (w I półroczu 2011 wykonano 1511 skanów dotyczących zabytków nieruchomych oraz 7986 skanów dotyczących zabytków archeologicznych) i kart Krajowej Ewidencji Zabytków (630 skanów). Podjęto również rozmowy z Wydziałem Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej, mające na celu opracowanie standardu fotogrametrycznego dokumentacji obiektów zabytkowych. W minionym półroczu opracowano także profile metadanych dla potrzeb projektu CARARE oraz aplikację do pozyskiwania i generowania metadanych. Na wniosek DMP zgłoszono także liczne propozycje zmian w treści wieloletniego programu „KULTURA+”.

- **Inne zadania zlecone przez MKiDN**

W ramach innych zadań, zleconych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków, w I półroczu 2011 r. do najważniejszych należą:

- Wykonywanie zadań instytucji zarządzającej priorytetem „Digitalizacja zabytków i muzealiów” w ramach programu Ministra „Zasoby cyfrowe”, co w I półroczu 2011 r. obejmowało weryfikację rozliczeń przyznanych w roku 2010 dofinansowań (na dzień 30.06.2011 r. rozliczono 15 z 17 umów);
- Wykonywanie zadań instytucji zarządzającej priorytetem „Ochrona zabytków archeologicznych” w ramach programu Ministra „Dziedzictwo kulturowe”, co w I półroczu 2011 r. obejmowało zakończenie procedury oceny złożonych wniosków, zgromadzenie i podsumowanie ocen ekspertów, poinformowanie wnioskodawców o decyzjach Ministra, przeprowadzenie procedur związanych z zawarciem umów dotyczących dofinansowania oraz przekazania środków (wpłynęło 59 wniosków, z czego 29 otrzymało dofinansowanie i zostały zawarte umowy);
- Prowadzenie sekretariatu Komitetu ds. Światowego Dziedzictwa Kulturowego w Polsce (organizacja XI posiedzenia Komitetu);
- Udział w szkoleniu zorganizowanym przez Radę Europy nt. nowej aplikacji programu HEREIN;
- Udział, w imieniu Generalnego Konserwatora Zabytków, w posiedzeniu Rady ds. Infrastruktury Informacji Przestrzennej;
- Udział w konsultacjach Krajowej koncepcji Zagospodarowania Przestrzennego Kraju;
- Udział w konsultacjach Krajowej Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego;
- Opracowanie merytorycznych aktualizacji do projektu Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami 2013-2018;
- Zarządzanie Parkiem Mużakowskim – miejscem wpisanym na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Obecnie, oprócz bieżących prac związanych z rewaloryzacją parku, przygotowano inwestycję remontu Mostu Arkadowego oraz uczestniczono w pracach towarzyszących odbudowie Mostu Angielskiego na Nysie Łużyckiej, którą podjął partner niemiecki. Zarządzaniu Parkiem towarzyszą działania promocyjne i edukacyjne. Wspólnie z zarządcą niemieckiej części parku i miastem Łęknica zorganizowano doroczną imprezę promocyjną – Święto Parku, w którym uczestniczyło ok. 2 tys. osób. Realizowano także program edukacyjny dla dzieci i młodzieży z 5 okolicznych gmin.